مقدمه:

شالی (برنج) قدیمی ترین نباتی است که از هندو چین منشا گرفته، نام علمی آن (*Oryza Sativa*) است که دارای (24) عدد کروموزم میباشد .

برعلاوه دونوع زراعتی برنج (*Oryza Sativa*) و (*Oryza Glaberrima*) حد اقل (18) نوع وحشی برنج شناخته شده است، انواع یا اقسام زراعتی برنج ورایتی های خیلی زیادی رابه وجود آورده است به اساس خصوصیات مارفولوژیکی وفزیولوژیکی وتوافق جغرافیایی یامنطقوی اقسام فوق به گروپ ها تقسیم میشود که بالترتیب اقسام آن (Indica) که از کشورهند منشا گرفته و (Japanica) که از جاپان منشا گرفته است میباشد .

ولایات بغلان، کندز و تخار بزگترین منا طق برای زرع شالی میباشد این ساحات بیشتر به مناطق معتدله شباهت داشته ونموی شالی دراین نواحی به خوبی صورت میگیرد .

منطقه بزرگ دیگر شالی کاری ولایات ننگرهار ولغمان است که اقلیم آن نیمه حاره زمستان ملایم وتابستان نسبتا مرطوب دارد.

منطقه سوم که با زرع شالی بیشتر توافق دارد ولایت هرات ونواحی آن است که دارای فصل تابستان کوتاه و گرم میباشد. انواع مختلف شالی که در کشورما موجود است که ازنگاه جنسیت دانه و خوراک خیلی عالی بوده ودارای دانه های بزرگ ودراز که یکی ازخواص خوب برنج میباشد. شیوه کشت این نبات بحالت ابتدایی وسیستم زراعت قدیمه باقی مانده وجنس های مختلف بصورت طبیعی با همدیگرآمیخته ودرنتیجه جنس های مخلوط بوجود آمده است که نسبت ضعیف بودن ساقه درآخرین مرحله رشد چپه میشود که با استفاده ازروش های تحقیقاتی میتوان این نقیصه را مرفوع ساخت وبا دریافت جنسیت های خالص ومقاوم وبلند بردن حاصل فی جریب بادرنظرداشت وضع اقتصادی مشکلات دهاقین رفع خواهد شد.

نمای از مزرعه برنج ورایتی عطائی –1، فارم شیشم باغ ننگرهار

انواع شالی درافغانستان :

انواع مختلف برنج باریک محلی درافغانستان پیدا شده وبه نام های مختلف مانند سوغه دار سیاه،سوغه دارزرد، لونگی ،سرده، دهدادی، شرکتی، ایرانی قوماندانی، امیری وغیره یادمیشود. همچنان انواع مختلف برنج لک یافت شده و بنام های سوغه دار سفید، سوغه دارسرخ، بی سوغه، نیلوگرمه، نیلوفر سرده وغیره شهرت دارند. شالی از لحاظ طول دانه به سه نوع ذیل تقسیم گردیده است:

1- کوتاه دانه (برنج لک) طول دانه پاک شده آن به 5.5 ملی مترمیرسد.

2- متوسط دانه: طول دانه آن به 6.6 ملی مترمیرسد .

3- درازدانه: برنج باریک طول دانه آن 8-7 ملی متر میرسد .

برنج کوتاه دانه ساقه های کوتاه ومقاوم داشته وبه اسانی چپه نمی شوند این گروپ شالی دربرابر تطبیق کود نایتروجن دار پاسخ مثبت داده با ازدیاد مقدارکود حاصل آن اضافه میگردد برنج های که دانه طویل دارند ساقه های طویل وضعیف داشته باتطبیق مقدار زیاد کود نایتروجن دارچپه میشوند.

نمای از ورایتی برنج شیشم باغ 014   نمای از ورایتی برنج جلال آباد 014

هدف دیپارتمنت اصلاح نباتات :

هدف دیپارتمنت اصلاح نباتات عبارت ازتحقیقات اساسی، تطبیقی وتوافقی بوده که با استفاده مواد جنتکی ازمنا بع خارجی و داخلی انواع اصلاح شده را دریافت نموده که ازنگاه توافق محیطی، قدرت حاصلدهی، مقاوم بودن مقابل امراض وآفات، کم آبی وجنسیت بهتر میباشد که نبات مورد نظر با داشتن خواص مورد پسند زارعین انتخاب وبعد ازتائید کمیته محترم (VRC) تولید تخم بذری در لیست انواع اصلاح شده ثبت وتکثیرمیگردد .

خصوصیات ورایتی ها معرفی شده شالی:

ورایتی اول

- نام محلی : برنج شیشم باغ - 014
- نام علمی : *Oryza Sativa*
- منبع علمی : Suewon294 - Korean Variety
- شجره : (Indi*Japani)

ورایتی دوم

- نام محلی : برنج جلال آباد - 014
- نام علمی : *Oryza Sativa*
- منبع علمی : IR64 – Indi Variety
- شجره : (IET 967)

ورایتی سوم

- نام محلی : برنج عطائی-1
- نام علمی : *Oryza sativa*
- منبع علمی : PB3– Indi variety
- شجره : Pusa Basmati 3– IET 18005

ورایتی چهارم

- نام محلی : برنج زود رس –014
- نام علمی : *Oryza Sativa*
- منبع علمی : Selah Panjabi– Indi variety
- شجره : 2008 from Pakistan

1- برنج شیشم باغ 014

مشخصات ورایتی در زون شرق	
نا م آزما یشی	برنج Sue won 294
دوره نموئی	141 روز
تاریخ بذر تخم	2May
تاریخ انتقال نهالی	1June
تاریخ خوشه کشی (50%)	6Aug
تاریخ رسیده گی	5Sep
تعداد تیلردرفی بته	22
تعدادخوشه درفی مترمربع	398
تعداد دانه درخوشه	125
قد نبات به سانتی متر	101
قد خوشه به سانتی متر	23.2
وزن هزاردانه به گرام	25.2
درصدرسیده گی به (%)	88.2
طول وعرض دانه خام به ملی متر	2.2/ 5.2

2- برنج جلال آباد 014

مشخصات ورایتی در زون شرق	
نا م آزما یشی	برنج IR_{64}
دوره نموئی	144 روز
تاریخ بذر تخم	2May
تاریخ انتقال نهالی	1June
تاریخ خوشه کشی (50%)	6 Aug
تاریخ رسیده گی	5Sep
تعداد تیلردرفی بته	21
تعدادخوشه درفی مترمربع	455
تعداد دانه درخوشه	110
قد نبات به سانتی متر	108
وزن هزاردانه به گرام	26.4
درصدرسیده گی به (%)	82
طول وعرض دانه بعدازپخته شدن به ملی متر	3.0/ 7.1

3- برنج عطائی 1-014

مشخصات ورایتی در زون شرق	
نا م آزما یشی	PB-3
دوره نموئی	145 روز
تاریخ بذر تخم	2May
تاریخ انتقال نهالی	1June
تاریخ خوشه کشی (50%)	14Aug
تاریخ رسیده گی	13Sep
تعداد تیلردرفی بته	19
تعدادخوشه درفی مترمربع	429
تعداد دانه درخوشه	145
قد نبات به سانتی متر	110
وزن هزاردانه به گرام	22.5
درصدرسیده گی به (%)	88.2
طول وعرض دانه خام به ملی متر	5.5-2.2

4- برنج زود رس 014

مشخصات ورایتی در زون شرق	
نا م آزما یشی	Selah Panjabi
دوره نموئی	134 روز
تاریخ بذر تخم	2May
تاریخ انتقال نهالی	1June
تاریخ خوشه کشی (50%)	6 Aug
تاریخ رسیده گی	5Sep
تعداد تیلردرفی بته	20
تعدادخوشه درفی مترمربع	369
تعداد دانه درخوشه	230
قد نبات به سانتی متر	104
وزن هزاردانه به گرام	25
درصدرسیده گی به (%)	88.2
طول وعرض دانه خام به ملی متر	5.5-2.2

وزارت زراعت، آبیاری و مالداری

ریاست عمومی انستیتوت تحقیقات زراعتی

ریاست تحقیقات تطبیق و توافق

معرفی چهار نوع شالی اصلاح شده

نمای از مزرعه شالی فارم شیشم باغ ولایت ننگرهار

آدرس: ریاست عمومی انستیتوت تحقیقات زراعتی، بادام باغ، کابل
ویب سایت: www.aria.gov.af
تهیه کننده: دیپارتمنت اصلاح غله جات
تصحیح کننده: کمیته نشراتی ریاست تحقیقات زراعتی
Agriculture Research Institute of Afghanistan